

Agnieszka Maria Wiltos

Streszczenie rozprawy doktorskiej

**PRAWO JEDNOSTKI DO RZETELNEGO I SPRAWNEGO DZIAŁANIA
INSTYTUCJI PUBLICZNYCH**

Praca ta stanowi próbę całościowego ujęcia wyrażonej we wstępie do Konstytucji RP z 1997 r. zasady rzetelnego i sprawnego działania instytucji publicznych. Celem dysertacji jest rekonstrukcja i opis treści zawartych w rzeczonyj zasadzie, z uwzględnieniem dorobku nauki i orzecznictwa. W pracy odniesiono się m.in. do prawnopodmiotowego oraz ustrojowego znaczenia omawianego zagadnienia w kontekście wybranych regulacji konstytucyjnych. Chęć uwypuklenia zwłaszcza tego pierwszego znalazła natomiast odzwierciedlenie już w samym tytule pracy, w którym mowa jest nie tyle o zasadzie rzetelnego i sprawnego działania instytucji publicznych, ile raczej o prawie jednostki do takowego ich działania. Przyjęta optyka pozwoliła, jak się wydaje, na wyczerpujący opis zasady rzetelnego i sprawnego działania instytucji publicznych zarówno w jej aspekcie teoretycznym, jak i praktycznym.

Dysertacja jest pracą interdyscyplinarną, łączącą metodologię nauk społecznych i humanistycznych. Przyznaje się w niej jednak pierwszeństwo metodom badań prawnych: metodzie formalno-dogmatycznej, metodzie prawno-porównawczej i metodzie historyczno-porównawczej. Niedookreślony prawnie charakter poszczególnych pojęć składających się na zasadę rzetelnego i sprawnego działania instytucji publicznych spowodował, że dla ich zdefiniowania konieczne było odwołanie się do dorobku wspomnianych już innych nauk społecznych oraz nauk humanistycznych. Dobór i zakres analizowanych w tym kontekście treści stanowił niejako rezultat próby spojrzenia na badane zagadnienia z uwzględnieniem perspektywy inspirowanej założeniami teorii ugruntowanej. Jeżeli chodzi o przyjętą ramę teoretyczną, to jej podstawę stanowią właściwe dla polskiej nauki prawa teorie i klasyfikacje. Ich dobór wynikał z aktualności proponowanych rozwiązań, zwłaszcza w rozważaniach dotyczących polskiego prawa konstytucyjnego.

Praca podzielona została na trzy części, poświęcone odpowiednio zagadnieniom wprowadzającym (część I), pojęciu konstytucyjnej zasady rzetelnego i sprawnego działania

instytucji publicznych (część II) oraz znaczeniu zasady rzetelnego i sprawnego działania instytucji publicznych w praktyce sądowej (część III).

W pierwszej części pracy m.in. zaprezentowano podstawowe koncepcje zasad prawa wypracowane przez polską doktrynę prawa, przedstawiono problematykę konstytucyjnych zasad prawa w kontekście międzynarodowych standardów oraz problematyki ochrony praw i wolności jednostki. Omówiono także problematykę bezpośredniego stosowania Konstytucji RP z 1997 r., ze szczególnym uwzględnieniem możliwości bezpośredniego stosowania postanowień jej wstępu.

Drugą część pracy poświęcono analizie sposobu ujmowania zasady rzetelnego i sprawnego działania instytucji publicznych w literaturze z zakresu nauk humanistycznych i społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem dorobku nauk prawnych. W poszczególnych rozdziałach omówiono odpowiednio pojęcia instytucji publicznej, działania, rzetelności i sprawności. Przedstawiono konstrukcję rzetelnego i sprawnego działania instytucji publicznych w kontekście wybranych zasad i praw konstytucyjnych. Odniesiono się także do problematyki rzetelnego i sprawnego działania instytucji publicznych jako prawa podmiotowego jednostki.

Trzecia część pracy stanowi prezentację fragmentów wybranych orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego, sądów administracyjnych oraz Sądu Najwyższego i sądów powszechnych. Analizie i opisowi poddano orzeczenia, w których sądy i Trybunał odnosiły się do standardów rzetelnego i sprawnego działania instytucji publicznych. Wyznaczono tym samym sposób rozumienia oraz zakres rzeczywistego stosowania omawianej zasady konstytucyjnej w praktyce orzeczniczej.

Przeprowadzone rozważania, opierające się na analizie dostępnej literatury przedmiotu oraz przeglądzie orzecznictwa sądów i Trybunału Konstytucyjnego, wykazały niezwykle złożoność treści składających się na konstrukcję rzetelnego i sprawnego działania instytucji publicznych. Ich potencjał wydaje się jednak tylko częściowo wykorzystywany w praktyce stosowania prawa. Odnosi się to zwłaszcza do prawnopodmiotowej warstwy omawianej zasady, która w niewielkim stopniu znalazła swój wyraz w orzecznictwie rzeczonych sądów i Trybunału. Funkcjonowanie w świecie dynamicznych zmian oznacza jednak konieczność szybkiego dostosowywania się instytucji państwa do nowych wyzwań i celów społecznych. Jak się wydaje, takie „reagujące” państwo – dobre państwo –, jako dobro wspólne wszystkich obywateli, powinno być także ich prawem.

Słowa kluczowe:

konstytucyjna zasada prawa, prawo jednostki, rzetelność, sprawność, działanie, instytucja publiczna